

УДК 711.14

СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В ПРОСТОРОВОМУ ПЛАНУВАННІ

МАКУХА Олена¹

Ключові слова

соціальна інклюзія,
просторовий планування,
сталий розвиток, соціальне
житло, інноваційні підходи,
групи населення,
європейський досвід,
інфраструктура,
громадський простір.

Анотація

Це дослідження розглядає роль соціальної інклюзії як важливого аспекту інноваційного розвитку в просторовому плануванні. Висвітлюється поняття соціальної інклюзії, його значення та вплив на створення рівних умов для всіх груп населення. Зокрема, акцентується увага на соціальній інклюзії у контексті просторового планування міст та регіонів. Презентується європейський досвід в галузі соціальної інклюзії в просторовому плануванні та надаються приклади інноваційних підходів, що впроваджуються в країнах Європи. Зокрема, розглядаються різні аспекти соціальної інклюзії, такі як доступ до житла, розвиток інфраструктури та громадського простору, сприяння включенню маргіналізованих груп населення та забезпечення соціальної справедливості. Крім того, стаття аналізує український досвід в галузі соціальної інклюзії та просторового планування. Розглядаються досягнення, проблеми та потенціал розвитку соціальної інклюзії в Україні. Звертається увага на необхідність інтегрованих підходів, співпраці між різними зацікавленими сторонами та забезпечення сталості розвитку.

Інноваційний розвиток в містобудуванні є важливим напрямом просторового планування, який спрямований на створення сучасних та ефективних урбанізованих просторівБ що стало розвиваються. Інновації в містобудуванні охоплюють широкий спектр аспектів, включаючи технологічні рішення такі як застосування розумних систем управління містом, інтернет речей (IoT), екологічну сталість (розвиток енергоефективних будівель, використання відновлювальних джерел енергії, зелену інфраструктуру, ефективне управління водними ресурсами та впровадження принципів циркулярної економіки) , соціальну інклюзію як основу для створення сталого і рівноправного середовища для всіх груп населення з метою підвищення якості життя.

Соціальна інклюзія відноситься до процесу і стану, в якому всі люди мають рівні можливості і права на участь у суспільстві, отримання освіти, зайнятість, доступ до медичної допомоги та

¹ Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», старший викладач кафедри містобудування та архітектури, ORCID: 0000-0001-9062-8894, e-mail: makuhaev@gmail.com

інших соціальних послуг. Вона визнає необхідність створення умов для інтеграції всіх громадян, включаючи вразливі групи, такі як люди з інвалідністю, внутрішньо переміщені особи, люди похилого віку та інші. Просторове планування міст відіграє ключову роль у створенні фізичного середовища, яке забезпечує рівні можливості, доступність та інклюзивність для всіх мешканців. Принципи соціальної інклюзії включають:

1. Рівноправність: права, можливості та доступ до ресурсів, без будь-якої форми дискримінації.
2. Участь: право брати участь у прийнятті рішень, що стосуються життя окремого громадянина та спільноти, можливість впливати на розвиток свого оточення.
3. Доступність: фізичний, економічний та інформаційний доступ до всіх сфер життя та послуг.
4. Взаємодія: створення можливостей для зустрічей та спілкування між різними групами населення з метою взаєморозуміння та розвитку толерантного середовища.

Інноваційні практики соціальної інклюзії в просторовому плануванні включають в себе використання новітніх технологій, створення соціальних кластерів та розвиток доступних громадських просторів. Декілька прикладів таких практик:

1. Використання технологій для поліпшення доступності: Застосування інноваційних технологій може забезпечити поліпшення доступності середовища для людей з інвалідністю. Наприклад, встановлення платформ для електронного моніторингу доступу та контролю за об'єктами інфраструктури може сприяти забезпеченню більш комфортних умов для руху осіб з обмеженими фізичними можливостями.
2. Проектування соціальних кластерів - просторових об'єктів або територій, які спрямовані на створення умов для взаємодії та спільної діяльності різних груп населення.
3. Розвиток доступних громадських просторів: розробка інноваційних рішень для створення доступних громадських просторів, щоб забезпечити рівні умови використання для всіх груп населення. Це може включати встановлення пандусів, пішохідних зон, зон відпочинку та інші заходи, що сприяють зручному доступу для людей з обмеженими фізичними можливостями. Крім того, важливо забезпечувати різноманітність дизайну громадських просторів, щоб задовольняти потреби різних соціальних груп.
4. Інклюзивна урбаністика та архітектура також враховують культурну різноманітність та міжкультурний діалог у містах. Це може означати створення культурних центрів, музеїв, місць виставок та фестивалів, які відображають різноманітність культурних виразів і традицій різних груп населення. Такі споруди і простори сприяють співіснуванню різних культур, підтримці та збереженню культурної спадщини та створенню місць для діалогу та взаєморозуміння.

Залучення громади та соціальних партнерів: важливим аспектом соціальної інклюзії є залучення громади та соціальних партнерів до процесу просторового планування. Це передбачає консультації, співпрацю та взаємодію з представниками різних груп населення, організаціями громадськості та неприбутковими організаціями. Такий підхід сприяє створенню планів та рішень, які враховують потреби та інтереси різних груп населення.

Стратегії та практики просторового планування європейських міст та міст України, що спрямовані на забезпечення соціальної інклюзії. Європейські країни вже мають значний досвід впровадження інноваційних практик соціальної інклюзії в просторове планування:

- В Нідерландах акцент робиться на розробці інклюзивних міських планів. У містах, таких як Амстердам та Роттердам, впроваджуються проекти з реконструкції районів, включаючи встановлення пандусів, пішохідних зон, велосипедних доріжок та зелених просторів. Це стимулює активний спосіб життя, сприяє інтеграції різних соціальних груп та покращує якість життя мешканців.

- Швеція здійснює активну політику щодо створення доступного житлового середовища. Проектування житла передбачає використання універсального дизайну, що дає можливість людям з різними видами інвалідності комфортно та самостійно користуватися житловими приміщеннями. Крім того, розробляються нові стандарти доступності для громадських будівель та інфраструктури.
- Данія працює над інноваційними рішеннями у галузі громадського транспорту та інфраструктури. У Копенгагені впроваджуються інтелектуальні системи управління транспортним рухом, що сприяють покращенню доступності та безпеки. Також впроваджуються проекти з розвитку велосипедної інфраструктури.
- У Фінляндії активно розвивається ідея «градусників доступності», які оцінюють рівень доступності громадського простору для різних груп населення. Ці «градусники» враховують такі фактори, як наявність пандусів, ширину тротуарів, доступ до громадських послуг та інші аспекти. Це допомагає приймати обґрунтовані рішення щодо розвитку простору, забезпечуючи високу доступність для всіх груп населення.
- В Іспанії велику увагу приділяють інклюзивному проектуванню громадських парків та скверів. Створення просторів з різноманітними функціями, які враховують потреби людей з різними типами інвалідності, сприяє їхній активній участі у громадському житті.
- У Швейцарії існує програма «Універсальна проектна концепція», яка передбачає впровадження принципів універсального дизайну в будівництво та реконструкцію міського простору. Це означає, що будівлі, вулиці та громадські простори проектуються з метою забезпечення доступності та використовуються різними групами населення, включаючи людей з інвалідністю.
- В Британії акцент робиться на розвитку "дружніх до інвалідів міст". Це означає забезпечення доступності до громадського транспорту, громадських будівель, парків та інших громадських місць. Крім того, використовуються інноваційні рішення, такі як встановлення "розумних" світлофорів з розпізнаванням руху людей або впровадження мобільних додатків для навігації та отримання інформації про доступність.
- В Німеччині впроваджується підхід «дизайн для всіх» (Design for All), який передбачає врахування потреб різних груп населення під час планування та проектування міського простору. Це означає створення безбар'єрного доступу, встановлення спеціальних покажчиків та знаків, а також використання інформаційних технологій для полегшення орієнтації та навігації.

Український досвід соціальної інклюзії в просторовому плануванні міст:

- Ініціатива «Доступно UA» у Львові запроваджує програму спрямовану на створення доступного середовища для людей з різними видами інвалідності. Проект включає встановлення пандусів, пішохідних переходів, спеціального обладнання для людей з обмеженими можливостями та розширення тротуарів з метою полегшення руху для всіх мешканців. Також проект має на меті актуалізувати питання доступності просторів, розповісти, як відбудувати Україну комфортно для життя всіх людей.
- Проект "Міста для людей" у Києві: проект був запущений в 2016 році і спрямований на поліпшення якості міського середовища та забезпечення комфортного проживання для мешканців, створення прибудинкових територій, які враховують потреби громади. Проект базується на концепції «людина – місто – природа».
- Проект «Соціальне житло для всіх» в Одесі був започаткований 2017 році і став важливим кроком у розвитку соціальної інклюзії та забезпеченні житлової безпеки для уразливих груп населення. Ця ініціатива мала на меті забезпечити доступне житло для людей з низькими доходами та інших соціально вразливих категорій населення. Наразі проект надає прихисток для внутрішньо переміщених осіб.
- «Місто дружнє до дітей» у Дніпрі започатковане у 2016 році: включає ініціативи зі створення комфортних та безпечних умов для розвитку дітей в міському середовищі. У

рамках проекту розробляються плани розвитку інфраструктури для дітей, включаючи відведення безпечних маршрутів до шкіл та дитячих садків, будівництво спортивних майданчиків та музичних шкіл.

- Програма "Соціальні містечка" у Кропивницькому: проєкт був започаткований у 2018 році. Ця ініціатива спрямована на створення спеціальних житлових комплексів для соціально вразливих груп населення, забезпечення їх належними умовами проживання. Соціальні містечка надають житлові приміщення за доступними цінами або в рамках соціальних програм.

Висновок. Розглянувши європейський досвід та соціальні проєкти, реалізовані в Україні, слід відмітити, що для успішного розвитку соціальної інклюзії в просторовому плануванні важливо зосередитися на розробці інтегрованих планів, які поєднують соціальні, економічні та середовищні аспекти. Це допоможе забезпечити збалансований підхід та уникнути нерівностей у розвитку міст. По-друге, важливо залучати всі зацікавлені сторони, включаючи громади, громадські організації, місцеві уряди та бізнес-сектор. По-третє, важливо забезпечити сталість та тривалість розвитку соціальної інклюзії, що передбачає регулярну оцінку та моніторинг результатів, забезпечення різноманітності та змішаності використання простору, а також адаптацію стратегій відповідно до змінних потреб та умов.

Україна може використовувати європейський досвід як джерело навчання та натхнення для вдосконалення своїх практик. При цьому важливо враховувати специфіку українського суспільства, його культурні особливості та історичний контекст.

Література

- [1] Чукут С.А., Шиць О.Р. Забезпечення соціальної інклюзії в розумних містах: виклики та сучасні тенденції. Державне управління: удосконалення та розвиток: електронне наукове фахове видання. – 2021. – №1.
- [2] M. Gunder, A. Madanipour, V. Watson. The Routledge Handbook of Planning Theory. 2019, 374p. 3. <https://www2.deloitte.com/xe/en/insights/industry/public-sector/inclusive-smart-cities.html>

SOCIAL INCLUSION AS AN IMPORTANT ASPECT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT IN SPATIAL PLANNING

МАКУХА Олена

Abstract. This research examines the role of social inclusion as an important aspect of innovative development in spatial planning. It highlights the concept of social inclusion, its significance, and its impact on creating equal opportunities for all population groups. Specifically, the focus is on social inclusion in the context of urban and regional spatial planning. The study presents European experiences in the field of social inclusion in spatial planning and provides examples of innovative approaches implemented in European countries. Various aspects of social inclusion are discussed, such as access to housing, infrastructure development, promotion of inclusive public spaces, and ensuring social justice for marginalized population groups. Additionally, the article analyzes the Ukrainian experience in social inclusion and spatial planning. It examines achievements, challenges, and the potential for social inclusion development in Ukraine. Emphasis is placed on the need for integrated approaches, collaboration among various stakeholders, and ensuring sustainable development.

Keywords: social inclusion, spatial planning, sustainable development, social housing, innovative approaches, population groups, european experience, infrastructure, public space.